

Izbaja vsak dan razen
nedelje in praznika ob
3. popoldan.

Posamezna številka stane
10 vinarjev.

MARIBORSKI DELAVEC

Neodvisen delavski list za mesto in okolico.

Po pošti stane mesečno
3 K 20 v

Uredništvo in upravni-
štvo: Schmidererjeva uli-
ca št. 5.
Telefon 8/Vl.

Letnik 2.

Maribor, sreda 22. januarja 1919.

Štev. 17.

Glavne prometne žile v Jugoslaviji.

V. Švajgar.

Ali smo smeli poprej, pod avstrijskim režimom govoriti o prometno-gospodarskem položaju Slovenije, Banovine, sploh posameznih delov sedanje Jugoslavije? Ne, ker sploh ni bilo to dovoljeno, pa tudi pravzaprav nikakega položaja v Evropi nismo imeli. Bili smo zakriti pred svetom, saj nas nihče ni poznal. Tujci, Nemci, Lahi in Madjari so vladali našo domovino, mi smo uživali edino drobnice iz bogato obložene gospodarske mize — tujci so živeli na naš račun.

Z ustanovitvijo Jugoslavije pa je nastala na zapadnem delu Balkana in ob Jadranu, močna, enotna država, ki nastopa napram zunanjemu svetu že kot enoten, kompakten gospodarsko-političen faktor. O Jugoslaviji že lahko govorimo mnogo, kajti država, ki ima priznano, zajamčeno dobro bodočnost, mora imeti že prav ugoden, važen prometno-gospodarski položaj in pomen, ker brez tega ni gospodarske in politične bodočnosti.

V čem se zrcali ugoden prometno-gospodarski položaj na splošno? Država SHS leži ob morju na celi zapadni strani, meji na jugu na obmorsko deželo Grčijo, na severu pa ima za mejaše celo srednjo Evropo, na vzhodu so ji takorekoč vrata v Orijent odprta na stežaj. Mnogo velikih, dobrih luk in pristanov hrani v sebi Jadransko morje; vse luke pa so vedno večja garancija, da se bo moral prav kmalu razviti velik promet po morju. Ne samo naš Trst, Pulj in Reka, tudi Bakar, Split, Dubrovnik, Kotor in druga mesta so poklicana za važno nalogo uvoza in izvoza naše države. Že samo s tem, da mejimo v dolžini dobrih 2000 km ob morju, se lahko trdi, da imamo ugodno prometno lego v Evropi. Država, ki ima morje, ne more poginiti, saj morje je prvi in glavni prometni faktor na zemlji.

Drugi, jako važen činitelj, so pa železnice. Samo ob sebi je razumljivo, da železnice lahko uspevajo samo tam kjer so podani tudi ostali predpogoji za promet. Oglejmo si našo državo v tem pogledu.

V zgodovini naših dežela najdemo mnogo primerov, ki govore o potovanjih posameznih narodov preko našega ozemlja, ki pričajo o vpadih tujih narodov na našo zemljo, da bi si jo osvojili. Najnovejša doba pa nam priča o hudem gospodarskem in političnem boju, ki ga je bojeval naš jugoslovanski narod za svojo zemljo, za svoj obstanek. Zakaj so silili vedno tuji narodi k nam? Odgovor je kratek: spoz-

nali so važno zemljepisno in prometno-gospodarsko pomembnost našega ozemlja in so si ga hoteli iz teh vzrokov tudi podjarmiti, da bi oni in ne mi Jugoslovani, bili deležni dobrot in blagostanja.

Pa ne samo ta fakt, še drugi so činitelji, ki pričajo o prometni važnosti Jugoslavije. Na kratko rečeno, leži naša država kot vratar pred vhodom v Orient. Čez naše ozemlje vodijo vsa važnejša pota iz Orienta na evropski sever, zapad in jug.

Iz vseh navedenih izvajanj lahko trdimo, da bodo imele vse jugoslovanske železniške proge dovolj zaslužka od tranzitnega in pa lokalnega prometa, ter ne bodo v breme državi in narodu. Lokalni promet med posameznimi deli države bo velik že iz enega samega vzroka. Naša država je tako raznovrstna v zemljepisnem in geološkem oziru, da so na podlagi tega tudi življenjski pogoji in življenjske prilike na raznih mestih v državi različne. Diferenca prvim pa vzbujajo vedno težnje po izenačenju in zamenjavi raznih prvin in sestavin — iz tega nastaja promet, uvoz itd.

Imamo morje na zapadu, smo na jugu sosedni Egejskega morja, imamo podane vse predpogoje za tranzitni in lokalni promet — razvoj nam je zagotovljen — čas razmaha pa je napočil.

Končno naj na kratko omenimo še glavne železniške proge v Jugoslaviji. Imenovati hočemo vzdolžnicam one linije, ki vodijo od Jadrana na vzhod, prečnice ali transverzalka pa so proge od juga na sever.

Glavna proga v državi SHS začenja v Trstu in konča v Solunu, oziroma vodi preko Niša v Carigrad. Veže Jadran čez kršni Kras z Ljubljano, pelje nato ob Savi do Beograda. Je to glavna vzdolžnica. Kot pomožne glavne linije pridejo v poštev proga Trbiž - Ljubljana - Karlovac - Caprag pri Sisku in proga Beljak - Maribor - Pragersko - Mursko - Mostišče - Barč - Osijek - Vinkovci. Obe pomožni progji se spojijo v Capragu oziroma v Vinkovcih z glavno vzdolžnico.

Prečnih prog imamo več. Iz Trsta vodi ena preko Jesenic na Dunaj, ena preko Ljubljane in Maribora na Dunaj, sploh na sever. Važno vlogo imajo odkazano tudi progji Reka - Zagreb - Pešta in Dubrovnik - Sarajevo - Brod - Vinkovci - Pešta.

Poleg vseh omenjenih prog pa obstoji še mnogo prolejev in projektov, o katerih hočemo natančneje poročati drugič. „Slov. Narod“.

Političen pregled.

Ameriška misija na Štajerskem. Namestnik ameriške misije, polkovnik Sherman Miles,

ki se je udeležil pogajanjih, ki so bila pred kratkim v Gradcu med koroško deželno vlado in narodno vlado SHS v Ljubljani, je na prošnjo štajerskega deželnega glavarja dr. pl. Kaana posetil Mursko polje, Špilje, Šent Ilj in Maribor, da bi dobil spogled v etnografske razmere teh krajev. General Maister je še pravočasno zvedel o prisotnosti ameriške misije na slovenskih tleh in se ji je peljal naproti, da bi jo vodil po naših obmejnih krajih. Sestal se je z njo med Špiljem in Stražami, kjer je pozdravil zastopnike velikega ameriškega naroda na jugoslovanskem ozemlju v trenutku, ko so stopili na naša tla. V Cmureku in Radgoni se je polkovnik Miles pri občinskem zastopu informiral o etnografskih razmerah, in o dosedanji upravi pod jugoslovansko vlado. General Maister mu je dajal vsa potrebna pojasnila. Tolmačil je dr. Rapoc iz Maribora. Popoldne se je polkovnik Miles pripeljal v Maribor in konferiral s štajerskim obmejnim poveljstvom in zastopniki obeh narodnosti, z generalom Maistrom, z gerentom mestnega zastopa dr. Pfeiferjem, dr. Hohnjecem, dr. Rozino in prof. Voglarjem. Po tem posvetovanju, ki je bilo docela privatno informativno in ki je seveda brez vsakega vpliva na našo severno štajersko mejo, se je vrnil polkovnik Miles ob petih popoldne v Gradec. Od tam se odpelje v sredo na Koroško, do določi demarkacijsko črto v ondotnih prepornih krajih v smislu predloga, sprejetega pri pogajanjih v Gradcu dne 19. t. m.

Uradni list kraljevine SHS. Ministrski svet je sklenil, da preneha izhajati dosedanji srbski uradni list „Srpske Novine“. Namesto njih začne takoj izhajati „Službeni list kraljevine SHS“. Glava službenega lista bo en dan sestavljena v cirilici, drugi dan v latinici. Tudi v stavku se bosta menjavali latinica in cirilica. Vse važne odredbe bodo tiskane v latinici, cirilici in slovensščini.

Wilson proti italijanskim aspiracijam. Jugoslovanska agentura poroča: „Daily Mail“ je prejela iz Pariza naslednje informacije: Politične osebe, ki so v zvezi z italijansko delegacijo na mirovni konferenci, izjavljajo, da je bil Orlando po svojih konferencah s predsednikom Wilsonom precej razočaran. Wilson je jasno odklonil priznanje italijanskih aspiracij. — Glasom, čehoslovaškega tiskov. urada javlja „Daily Mail“: Predsednik Wilson ne priznava italijanskih aspiracij na Dalmacijo in Reko, hoče pa Italiji prideliti Trst in Južno Tirolsko.

Mariborske novice.

Interniranci in konfiniranci iz Mariborskega okrožja so imeli v ponedeljek, 20. prosinca t. l. v Narodnem domu v Mariboru sestanek ter si izvolili odbor, ki bo ysem prizadetim na raz-

polago s potrebnimi nasveti. Odbor pa je ob enem prevzel nalogo zbirati vse podatke o preganjanju Slovencev v okrajnih glavarstvih Maribor, Ptuj, Ljutomer in Slovenjgradec ob vojnem času in poziva vse one, ki so bili radi srbofilstva preganjani, v preiskovalnem zaporu ali obsoljeni, izgnani iz domačega kraja ali so trpeli vsled tega kako drugo škodo, da mu vpošljejo vse potrebne podatke s svojim natančnim naslovom; prosi tudi za podatke v onih slučajih, kjer je dotični preganjani med tem že umrl. Važna bi bila pred vsem tudi imena dotičnih lažljivih ovaduhov, ker si je odbor nadel nalogo, zrak očistiti teh ljudi. Dopisi se naj vpošljejo na naslov dr. Vladimir Serbec, odvetnik Maribor. Opozarja se pa nadalje še, da je vsakega prizadetega narodna dolžnost, da oglasi svojo škodo pri pristojnem uradu (okrajnem glavarstvu) kjer so posebne tiskovine pripravljene in sicer to tudi v tem slučaju, da ne tirja nobene odškodnine. Te podatke hoče imeti vlada na razpolago za mirovno konferenco in se polaga važnost na to ne samo radi odškodnine temveč tudi iz političnih obzirov. Kakor se je na shodu naglašalo je to živ dokaz za to, da so bila med nami že ob začetku vojske živahna stremjenja za združenje v državo SHS, ki so dovedla do cilja vzlic vsemu državnemu in zasebnemu nasilstvu. Shod je bil zelo dobro obiskan in se je slavilo marsikatero ganljivo svidenje med tovariši iz onih mračnih dni. Predsedoval je shodu na splošno željo dr. Vladimir Serbec, ki je na podlagi tiskovin razložil kako se imajo izpolniti; zelo zanimivega pogovora so se udeležili zlasti še g. mestni komisar dr. Klopčič, dr. Irgolič, ki je pred vsem opozarjal tudi na to, da je celo še v naših vrstah nekaj poštenjakov, ki so se udeležili preganjanja Slovencev in bi se sedaj radi kot narodnjaki povzpeli višje, in g. nadučitelj Fran Srebernič iz Celja, ki je v živih barvah, naslikal vso bedo preganjanega in njegove rodbine in kako se ga je vsled sumničnega zasledovalo naknadno še pri vojaki. Izrazila se je tudi povsem umestna želja, da bi se rok za oddajo teh prijav razširil in se bi od okrajnega glavarstva v Mariboru razposlale te tiskovine vsem župnim uradom. Želeti bi bilo, da se zgoraj navedenemu pozivu odzovejo vsi prizadeti, kojim bo gotovo v najlepše zadoščenje, da bo njihovo trpljenje, ki je brez dvojbe povspešilo in razširilo gibanje med narodom za samostojno, skupno, svobodno državo in skupnost vseh slovenskih strank v dosegu tega cilja, pomagalo udeležiti to novo svobodno domovino na mirovni konferenci.

Potovanja po Sloveniji in izvan nje. V smislu naredbe Narodne vlade SHS v Ljubljani, z dne 10. prosinca št. 262, zamorejo lastni državljani v inozemstvo potovati le s potnim listom, veljavnim za 30 dni. Tujci, v Sloveniji bivajoči, ki hočejo zapustiti to ozemlje, si morajo preskrbeti »propustnico« ki velja samo 7 dni. Potni listi in propustnice se izdajo za mesto Maribor pri mestnem magistratu v pritličju soba št. 1. Imenovane potne listine se pa dobe le na podlagi pismenih, z dvem kronami kolekovanih vlog, v kateri je navesti natančni naslov, rojstni in domovinski podatki, potna smer, namen potovanja, čas, spremstvo (imena in starost) dan nastopa potovanja, in osebni popis. Prošnji (vlogi) je priložiti kolek za dve kroni. Tujci imajo za propustnico tudi sliko predložiti. Izgotovitev bo trajala osem dni.

Važno vprašanje o vojaški prehrani. Zadnja vojna je na vseh poljih vsakdanjih potreb in za vsako stroko rodila toliko preizkušenj, da se v naši novi državi pri vsakem vprašanju lahko odločimo: to je dobro, to pa slabó. Ideali in utopije so se pretopili v gole realnosti, stvarnosti in naša naloga je, da iz suhih realnosti vstvarjamo ideale, torej, da tudi to, kar smatra-

mo za preizkušeno kot dobro, ne izvršujemo po šabloni, ampak da se skušamo prilagoditi dejanskim razmeram. Eno takih preizkušenj smo doživeli v prehrani vojaštva med več ko 4 letno vojno. Ker je prehrana vojaštva zadelala ne samo našo armado, oziroma vojaštvo sploh, ampak ravno radi vojaštva tudi vse doma ostalo civilno prebivalstvo in ker — kakor smo že zadnjič na kratko omenili — se tudi naša sedanja, ali bolje rečeno, dosedanja vojaška uprava ravno glede prehrane nahaja zopet na izgrešenem potu, se izplača, nekoliko se ozreti nazaj. Ob izbruhu vojne je bilo vsega dovolj. Večina vpoklicanih se prve dni splošnega vojnega razburjenja niti brigala ni za menažo. Jedli in pili so po gostilnah. One čete, ki so takoj odhajale na bojišče ali ki so bile premeščene v daljne garnizije, so bile sploh skoro na vsaki postaji naravnost preobležene z darili v jestvinah in pijači. Ako avstrijska uprava na to razpoloženje ni vnaprej računala, morala bi bila to storiti vsaj takoj prve dni, ko so ji bili dokazi povsod očiti, da je vsaj polovica za vojaštvo določenega živeža takorekoč proč vrženo. In dalje, da so bile tudi res zaužite porcije, n. pr. pri mesu po 40 dkg, torej skoro po pol kg za moža, pretirane. Saj se je še tistim ustavilo meso, i so ga v civilu vživali le ob velikih praznikih. Ta prvotni greh smo morali občutiti vsa naslednja leta, ko smo za par dkg mrševine na teden morali čakati in prezebat cel ure po dnevi in noči. In prav ta greh moramo občutiti še danes, ko so se razmere z drugimi živili vendarle že deloma izboljšale. Že v prvih mesecih vojne se je samo pri nas najmanj 40 odstotkov naše najboljše živine pobilo — prav po nepotrebnem. In takrat se je zapravilo prav po nepotrebnem dobrih 60 odstotkov našega žita oziroma moke. Kdo se še danes ne spominja, koliko dobrega kruha je ležalo razmetanega po vojašnicah in okrog taborišč, ob vseh železniških postajah, koder so se prevžali vojaški vlaki. Nekateri, ki se jim je to lahkomišljeno zapravljanje najpotrebnejega živeža smililo, so prosili in opozarjali vojaško upravo, naj se namesto kruha ta pristojbina izplača v denarju vsaj deloma, so dobili v odgovor — dolge nosove. Uprava je sicer to škandalozno gospodarstvo videla, toda vztrajala je kljub temu pri svojem, ker je bilo od zgoraj doli tako ukazano in že vnaprej na papirju določeno. Spominjate se že gotovo vsi, kako se je tudi ta drugi greh šablonskega gospodarstva že nekaj mesecev pozneje grozno maščeval, posebno ravno pri vojaštvu in ravno ob času, ko bi bilo dovolj kruha najbolj potrebno, to je bilo ob času začetka vojne z Lahom. Takrat je vojaštvo v visokih gorskih postojankah dobivalo na drobce zdrobljen, za polovico manji kruh iz koruzne moke. Pa še huje se je ta greh maščeval. Tista uprava, ki je ob začetku vojne zaničevalno zametavala prošnje in nasvete za izplačevanje kruha, in je ljudem naravnost vsiljevala polne porcije kruha v naravi, je zdaj morala sama prosjati in vsiljevati denar namesto kruha. Ker ni naš namen, se na tem mestu opoglabljati v sicer izredno zanimivo zgodovino o preskrbi vojaštva za časa vojne, bodi s tem pogledom nazaj za enkrat zadoščeno. Obdržite si pa te kratke odlomke dobro v spominu. Služili nam bodo kot vodilne smeri v našem pogovoru o sedanjosti — kakor smo že videli, tudi izgrešeni — vojaški prehrani.

Izvoz živil iz države SHS se dovoli le če se napravi pismena prošnja, navedena z natančnim naslovom prosilca. Na ustmene prošnje se ne ozira.

O Vandalih. Vašemu članku o vandalizmu se popolnoma pridružujemo. Seveda pa se oglašajo ljudje, zlasti nemški šovinisti, ki stršno vpijejo proti naši kulturi, proti takemu jugoslovanskemu demokratizmu. Ti ljudje pač ne

bi smeli tako glasno vpiti, kajti tedaj ko je nemško vojaštvo, zlasti rajhovsko popolnoma izropalo in uničilo Srbijo in Italijo do Pijave, tedaj ni nihče teh ljudi zinil. To je bil pač vandalizem v najvišje potencirani meri! Tudi vojaške operacije ne bi mogle opravičiti takega roparstva. Pa kljub vsemu temu pa hočemo mi tem glasneje klicati: proč z Vandali in pokažimo, da smo mi, mali narod, vendar še toliko kulturni kakor so naši oholi sosede! Proč z vandalizmom tudi zato, ker ne bomo mirno nosili soodgovornosti radi tope pijanih ali neizobraženih, divjih tolpa! Takih ljudi niti na Koroško ne bi želeli poslati, ker bi celo kot vojaki v obrambi za domovino našemu ugledu več škodovali, kakor koristili z osvobojeno zemljo.

Ameriške lekcije našim pangermanom. Tudi zadnji svetovni preobrat naših Nemcev in nemčurjev še ni izpametoval. Pri komisijah, ki zdaj pod vodstvom ameriške posebne misije ugotavljajo državne meje med nami in Nemci, nastopajo še vedno po svojem starem predvojnem programu. Še vedno so zatelebani v svojo domišljijo, da imajo opraviti s avstrijskimi hofrati, ki so vsaki renegatski budalosti verjeli. Še vedno so prepojeni z duhom umlega Habsburžana, starega slovanožrca, ki je dospel pred Celje, čuvši slovenske pozdrave, začudeno in zlovoljno vzkliknil: »Was schon vor Cilli hört man so viel windisch?« Ampak Američanci so čisto drugi ljudje. Verujejo lastnim ušesom in očem in pogubno nemško izdajalsko propagando poznajo tudi iz lastne izkušnje. V poučenih krogih se govori, da Nemci pri teh komisijah dobivajo nepričakovano dolge nosove. Tako so v Čmureku ameriški misiji hoteli natveziti čisto nemški značaj okraja Nemški vojaski zastopnik je to skušal posebno drastično dokazati s tem, da je svojega kolega iz Amerike opozoril na pokopališče, češ, glej, tu počivajo sami Nemci. Kolega iz Amerike pa ga je dobrohotno posvaril, češ, ljubi kolega: pusti mrtve počivati. Čmurek ostane slovenski. Kakšne nosove so Nemci v Radgoni dobili o tem upamo naravnost od tam zvedeti.

Prepovedan izvoz živeža. Listi poročajo, da je minister za prehrano brzojavno ustavil nadaljno izdajanje izvoznice za živila iz Jugoslavije. Listi so mnenja, da je ta prepoved v zvezi z vednimi pritožbami iz Slovenije.

Krompir in aprovizacija. Dobili smo danes spet krompirja in sicer za krušni odlelek št. 1 na Stolnem trgu št. 8 kolikor ga hočeš. Vzeli smo ga 5 kg — a vrgli smo ga več od polovice proč. Bil je na pol gnil, na pol plesniv. Drugi, ki so k sreči pri kakem drugem krušnem oddelku, ga pa lahko dobijo pri trgovcu Seveda tam dobijo lepši krompir. Zakaj torej ta neenakost in krivičnost. Prosimo pomoč.

Več žalostnih gospodinj.

Ukraden petrolej v večji množini so vojaki prodavali v nekem dvorišču v Vitrijski ulici. Pri tem se je en škap petroleja užgal. Tatove se zasleduje.

Moka za bolnike se izda le proti izkazu zdravniškega spričevala.

Sukanec (cvirn) tanjša številk za šivalni stroj, črni in beli, je v večji množini na razpolago v trgovini Vilko Weixl, Glavni trg 22.

Juraj Gredlič, brivec
v Tegetthofovi cesti 22 se priporoča jugoslovanskemu občinstvu.

A. Vertnik

trgovina z mešanim blagom in premogom

Sodnijska ulica 17

priporoča se občinstvu.